

A Kovács Máté Alapítvány hosszútávú programja

(2018-2028)

A Kovács Máté Alapítvány kuratóriuma 2018. január 12-i ülésén értékelte a kezdetektől eltelt több mint másfél évtized munkáját, eredményeit. Összességében sikeresnek ítélte az elvégzett munkát, és megállapította, hogy az Alapító Okiratban és a Szervezeti és Működési Szabályzatban rögzített célok többsége továbbra is érvényes. A kuratórium a jövőben is a folytonosságra és az új iránti érdeklődés egységére, valamint az értékőrzésre törekszik. Arra a következtetésre jutottak a kuratórium tagjai, hogy ugyanakkor a megváltozott körülmények és néhány sikertelen próbálkozás miatt – megtartva a jó módszereket és törekvéseket – újabb irányokat és programokat is megfogalmaz a következő évtizedre. Ezt indokolja az is, hogy a kuratórium összetétele – Fülöp Géza halála óta először – szintén megváltozott 2018-ban. A visszavonult kuratóriumi tagok munkáját megköszöntük, az új tagokat igyekszünk mielőbb bekapcsolni a kuratórium munkájába, majd egyéniségükhöz és felkészültségükhöz alkalmazkodva, az eddigénél jobb munkamegosztásra törekedni.

Az Alapítvány céljai közül továbbra is alapvető „a magyar művelődés ügyének, közelebbről a magyar könyvtári kultúra fejlesztésének támogatása”. Ugyanakkor az elmúlt időszakban nem mutatkozott érdeklődés, és háttérbe szorult a könyvtárszakos hallgatók ösztöndíjas támogatása. A legsikeresebb terület „Kovács Máté szellemi hagyatékának gondozása” volt. Ezt a továbbiakban is folytatni kell, csakúgy, mint „a fiatal könyvtárosok továbbképzésének támogatását (doktori program, részvétel tudományos konferencián, publikációk megjelenítése)”.

A korábban szinte kivétel nélkül oktatókból álló kuratóriumban ma már csak egy személy képviseli a könyvtárosképzést, ezért a kuratórium ezirányú ismeretei rendszeres frissítésre szorulnak. A képzés figyelemmel kísérése érdekében tájékoztatás kérésével kell nyomon követni a változásokat, Kovács Máté szellemének további lehetőségeiről tájékozódni szükséges. Mindemellett a fogyó képzőhelyekkel (oktatók, hallgatók) továbbra is szükséges a kapcsolatok fenntartása, természetesen és mindenekelőtt Kovács Máté volt tanszékével. A titkár révén célszerű követni a továbbképzések irányait, tendenciáit, s a lehetőségek szerint szorgalmazni szükséges Kovács Máté hagyatékának és szellemének őrzését.

A 2014 januárjában elkészített témakataszterben foglaltak javarészt továbbra is vállalkozó kutatókra várnak. Az elmúlt időszak azt is megmutatta, hogy a hallgatók számára ez túl nehéz feladat, ezért a korábbi pályázókból és más, a téma iránt érdeklődőkből szükséges a kutatógárdát frissíteni, fiatalítani és kibővíteni, segítségük a továbbiakban is kuratórium kiemelt feladata.

A pályázati rendszeren is szükséges változtatni. Közvetlenül a hallgatóságot megcélzó pályázatok helyett a továbbképzést folytató, illetve a könyvtárosi tevékenységet már elkezdő, tapasztalatokat szerzett fiatal könyvtárosokra kell inkább a figyelmet fordítani. A doktoranduszok esetében jobban kell alkalmazkodni a doktori iskolák követelményeihez. Ezért az indító első évi ösztöndíj után inkább a kész munkára, vagy annak valamely fontosabb részére kell figyelni, s azt jutalmazni.

Sikeres volt a kuratórium más szervezetekkel való együttműködése, különösen Az év fiatal könyvtárosa különdíj, melyet évente a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az Informatikai és Könyvtári Szövetség közös pályázatának keretében osztunk ki. Ezt folytatva, a pályázati keretek bővítésére tervezi a kuratórium a könyvtári szakirodalom monitoringozását, amelynek eredményeként szerzői nívódíjban részesítené a leginkább előre mutató és a legjobb tanulmányokat. Ennek szabályzatát ki kell dolgozni és elindítani, megfelelő híradással, a feladatot elvégző tanácsadó testület szervezésével. A tematika körvonalazásra szorul, hiszen pontos megfogalmazása nélkül könnyen parttalanná válik a célkitűzés. A

professzor igazában csak nemrégiben „felfedezett” kandidátusi disszertációja szerint, élete utolsó szakaszában az olvasást helyezte bibliológiája középpontjába, és szorgalmazta az olvasáskutatás fejlesztését, kiterjesztését. Célszerű a megfelelő fórumoknál e kutatási terület támogatása, szorgalmazása.

Sikeres volt a Kovács Máté emlékének ápolása terén kifejtett munka jutalmazása emléklakettel. 2018-ban elfogynak a plakettek, dönteni kell a folytatásról: célszerű újak rendelése, és további érdemes intézmények és személyek munkájának emléklakettel való jutalmazása.

Az elmúlt időszak sikeres területe volt megemlékezések megtartása, az ebből készített kiadványok megjelentetése. A dokumentumfilm és az ezzel közel egyidőben elkészült, szintén az életutat bemutató kiállítás (a készítő dr. Szálkai Tamás ezirányú érdemeit elismerve) akkor érik el céljukat, ha minél több, az életművet ezekből megismerő könyvtárhoz eljutnak. A kuratórium tagjai személyes feladatuknak tartják ezek mozgatásának szorgalmazását és segítségét, közreműködést a bemutatásokon.

Hagyománnyá vált az utóbbi években a névadó születésnapja körüli napokban Hajdúszoboszlón a róla elnevezett intézmény falán lévő emléktábla megkoszorúzása, az MTA Könyvtár és Információs Központban, a kuratórium jelenlegi székhelyén megemlékezés és az emléklakett kiosztása. Ezt a jövőben is folytatni érdemes.

A kiadványok megjelentetésének költséges volta miatt folytatásuk a közeli jövőben aligha várható, viszont Kovács Máté műveinek (antológia, disszertáció) digitalizálása, és a szintén sikeres honlap további működtetésének összekapcsolása további lehetőségeket kínál. Ezt folytatva célszerű lenne digitalizálva hozzáférhetővé tenni Kovács Máté kevésbé elérhető, ámde fontos írásait (különösen az olvasásra és olvasáskutatásra vonatkozókat), továbbá az utóbbi években már nyomtatásban meg nem jelent, vagy a 2007-ben megjelent emlékkötet utáni, új kutatási eredményeket tartalmazó tanulmányokat egybeszerkeszteni, és ezeket digitalizálva a honlapon elérhetővé tenni.

Kovács Máté szelleméből fakad a minden új iránti érdeklődése. Ennek szellemében a jövőben a kuratórium is még inkább feladatának tekinti a könyvtárügy változásaira, netán az ő szellemének tovább élését tükröző törekvésekre való jobb odafigyelést. Célszerű az ennek megfelelő szervezetekkel és intézményekkel, sőt személyekkel való együttműködés felajánlása és megvalósítása.

Az idő előrehaladtával tanítványai és az őt ismerők köre egyre fogy. Ezért arra kell koncentrálni: miként nyerhetők meg új tisztelők és követők az újabb generációk körében. Újra kell gondolni, mit jelent(het) a 21. században példája és életműve. Kovács Máté rendszeresen figyelt a változásokra, alkalmazkodott hozzájuk. A kutatásoknak nem csak életművére, azok tovább élésére is figyelniük kell. Különösen az országos könyvtárügyre és -politikára gyakorolt hatását, valamint az oktatás és továbbképzés, az olvasás és olvasáskutatás terén adott példájának mai figyelembevételére kell koncentrálni.

A kuratórium eddig is jutalmazta és segítette a névadó biobibliográfiáját elkészítők munkáját. Ezt folytatni kell, hiszen ez a további megismerést és kutatást segíti elő. Célszerű a három részlet kumulálása, és a digitalizált forma honlapon való elérhetőségének biztosítása.

Szülővárosa eddig is sokat tett emlékének ápolásáért. A róla elnevezett művelődési központ és könyvtár törekvéseit a kuratóriumnak kötelessége minden rendelkezésre álló eszközzel segíteni. Fájdalmas veszteség az emléket ébren tartó Vida Lajos halála. Jó lenne, ha mielőbb akadna folytatója.

Kovács Máté emlékének ápolásával jó lenne példát mutatni a múlt megismerésének fontosságára, beleértve a kiemelkedő, jelentős könyvtárosok emlékének ápolását. Minden intézmény és az egész szakma tekintse ezt feladatának – ezt szorgalmazza a kuratórium.